

handige kappers, omdat bij het „gelijk knippen op de vingers van het bovenhaar”, zoals de vakterm luidt, de linkerhand de haren stevig vasthoudt en de rechterhand de schaar hanteert. De scherpe „knipharen” vallen dus in meerderheid op de linkerhand; de praktijk wijst echter uit dat er links toch niet meer fistels voorkomen dan rechts.

3. De „kappershand” komt inderdaad bij vrouwen niet voor. Psychologisch merkwaardig is, dat althans in Nederland de vrouw nog steeds niet haar entree in de herenkapsalon heeft gemaakt, hoewel het te verwachten is dat zij minstens zo handig kam, schaar en mes hanteert als de baas in het prachtige verhaal van BORDEWIJK „De zwijgzame knipklant”.

Amersfoort, 17 februari 1963

G. J. N. VLEUGELS
SCHUTTER

FENISTIL

In nummer 49 van de vorige jaargang van dit *Tijdschrift* is op bl. 2510 een ingezonden stuk geplaatst, dat gericht was tegen de door ons gevoerde propaganda voor het preparaat Fenistil.

Wij mogen erop wijzen dat, in tegenstelling tot wat in het ingezonden stuk wordt gesuggereerd, destijds aan apothekhoudende zowel als aan niet-apothekhoudende artsen en specialisten, een brochure met de belangrijkste gegevens over de chemische en farmacologische eigenschappen van Fenistil, met verwijzingen naar verschenen publikaties, is toegestuurd. Op het later uitgezonden propaganda-materiaal stond de samenstelling niet meer vermeld.

Fenistil werd in juni 1962 in Nederland geïntroduceerd; vandaar de omschrijving „een nieuw preparaat”.

Amsterdam, 22 januari 1963 ZYMA-Nederland N.V.

DE ZOGENAAMDE CHRONISCHE AMOEBIASIS

Aan het ingezonden stuk van collega NEEB (1963) heb ik weinig toe te voegen. Ik ben het met hem eens, dat er na herhaalde dysenterie-aanvallen, vooral als deze onvoldoende behandeld zijn, maar ook na parasitologisch herstel, rest-collitides kunnen overblijven. Wij zagen deze vaak bij gepatrieerden uit de kampen. Meestal zijn dit regionale collitides, met als predilectieplaatsen het coecum en het sigmoid.

Naar onze ervaring genezen de „pin-point ulcera”, voorzover wij die bij rectoscopie kunnen controleren, snel en volledig op specifieke therapie.

Literatuur: NEEB, H. (1963) *Ned. T. Geneesk.* 107, 306.

Rotterdam, 10 februari 1963

A. BONEBAKKER

HET GEBRUIK VAN NEUROLEPTICA IN EEN DOSIS PER DAG

De aantekeningen van collega VERECKEN (1963) bij mijn artikel vragen om een reactie. De omvang van het stuk stempelt het geheel meer tot een praktische mededeling dan tot een oorspronkelijk stuk. De literatuurvermeldingen ontnemen er bovendien alle oorspronkelijkheid aan. Het behelst een praktische suggestie ten aanzien van een op ervaringsfeiten mogelijk geachte toedieningswijze van enkele medicamenten.

Maar niet alleen daarom heb ik me voorlopig onthouden van een nadere toetsing. Want in zekere zin is de gebruikte opstelling te zien als een zuiver experiment. In een zeer complex samenspel van factoren — aard der ziekte, persoonlijke en situatieve verhoudingen, lichamelijke gesteldheid en medicamenteuze behandeling — is slechts één factor veranderd. Om het suggestieve element zoveel mogelijk uit te schakelen, heb ik deze verandering van toedieningswijze bij de patiënten aangekondigd, niet met enthousiaste verhalen

over het laatste nieuws op dit gebied, maar met de opmerking, dat deze werkwijze voor de patiënten en de zusters veel gemakkelijker was. Voor veranderingen in de overdrachtsituatie was ik bij deze gemiddeld tien jaar verpleegde en enkele jaren onder mijn behandeling staande patiënten, niet bang. Ik heb zelfs niet overwogen, of een driemaal daags toegediend medicament als vehiculum voor de overdrachtsrelatie méér of minder effectief is dan een éénmaal-daagse toediening! Het door mij gehanteerde vage begrip „veranderd regime” is dan ook met opzet gekozen. Als men dit wil uitsluiten, moet inderdaad een werkwijze zoals collega VERECKEN aangeeft, worden gevolgd. Maar mijn overtuiging is, dat de dubbel-blinde methode meer oproer zal verwekken in de zo labiele gemeenschap, die een psychiatrisch paviljoen is. Bovendien staat aan deze methode in de weg de bewezen lange nawerking van de besproken medicamenten.

Ter beantwoording van enkele andere reacties maak ik graag nog de volgende opmerkingen en aanvullingen. Mijn ervaringen betreffen de middelen chloorpromazine, reserpine en perfenazine. Op grond van de aangehaalde literatuur zou hetzelfde resultaat te bereiken zijn met veel van de tot nu toe klinisch beproefde fenothiazine-verbindingen. Om onverwachte en ongewenste risico's te vermijden, heb ik mij met opzet beperkt tot de middelen die ik goed kende en heb verder lage doseringen toegepast bij patiënten die het medicament al langer gebruikten, en bij wie zich geen complicaties hadden voorgedaan.

De voorlaatste alinea van mijn artikel heeft door de compacte formulering aanleiding gegeven tot een misverstand. Ik schreef daar over de twee soorten werking die de neuroleptica uitoefenen, en die van middel tot middel verschilt: de slaapverwekkende werking, die zich binnen enkele uren doet voelen en de typisch neuroleptische werking, die zich pas na langere tijd manifesteert en lang na de toediening voortduurt. Aan de eerste werking, de sederende, schreef ik de geobserveerde verlaagde behoefte aan gewone slaapmiddelen toe.

Literatuur: LIT, A. C. (1963) *Ned. T. Geneesk.* 107, 16. — VERECKEN, J. L. TH. M. (1963) *Ned. T. Geneesk.* 107, 256.

Zeist, 12 februari 1963

A. C. LIT

AANHOUDEND VERHOOGDE BASALE TEMPERA- TUUR NA GEBRUIK VAN LYNDIOL

Collega J. M. VAN VOORN (1963) vraagt in zijn ingezonden stuk een verklaring van de aanhoudend verhoogde basale temperatuur bij één van zijn patiënten na het orale gebruik van Lyndiol-tabletten als anticonceptivum.

De orale anticonceptionele tabletten bestaan uit een combinatie van een pregestagene en een oestrogene stof. Om een ovulatierepressie en een pseudo-menstruatie te verkrijgen, moet dagelijks één tablet vanaf de 5e tot en met de 24e dag van de (pseudo-)cyclus worden ingenomen.

Waarschijnlijk is het pregestageen uit de pregestageen-oestrogene combinatie-tablet (Lyndiol) de oorzaak van de aanhoudende verhoging van de basale temperatuur. Een gestageen, dus een van de werkzame stoffen van de orale anticonceptie-tabletten, heeft een thermogene werking. Het hangt af van de hoeveelheid en de duur der dosering, van de aard van het gestageen en volgens mij ook van de individuele tolerantie van de patiënte, in welke mate het thermogene effect zich zal openbaren. Bij een dagelijkse intramusculaire applicatie van 10 mg progesteron stijgt de basale temperatuur ongeveer $1\frac{1}{2}^{\circ}$ C. Om met Proluton-depot (17 α -oxyprogesteron-capronaat) een stijging van de ochtendtemperatuur te verkrijgen, moet men al 30 mg dagelijks injecteren of men moet een stootapplicatie van één intramus-

culaire injectie van 350 à 500 mg geven (WIED en DAVIS 1958). Een verhoging van de basale temperatuur zag POTS (1957) al bij een dagelijkse orale applicatie van één mg van het gestageen ethinylnortestosteron-acetaat, terwijl PEETERS c.s. (1960) met ethinylnortestosteron-acetaat pas bij een dagelijkse dosering van 2 mg temperatuur-verhoging waarnam. Bij gecombineerde pregestageen-oestrogeen-therapie (met Anovlar- en Lyndiol-tabletten) wegens gynaecologische aandoeningen heb ik eveneens aanhoudend verhoogde basale temperaturen als bijverschijnsel waargenomen.

Literatuur: PEETERS, F., M. VAN ROY en H. OEYEN (1960) *Geurts u. Frauenheilk.* 12, 1306. — POTS, P. (1957) *Zbl. Gynäk.* 79, 137. — VOORN, J. M. VAN (1963) *Ned. T. Geneesk.* 107, 137. — WIED, G. L. en M. E. DAVIS (1958) *Ann. N.Y. Acad. Sci.* 71, 599.

Amsterdam, 19 januari 1963

O. J. G. KRONIG

BERICHTEN

SUITENLAND

Wereldberichten

Beroeps hygiëne in de landbouw. — De International Labour Organisation en de Wereldgezondheidsorganisatie hebben een comité samengesteld ter bestudering van de bijzondere voorwaarden waaronder de landman werkt. Het rapport van dit comité is als nr. 246 in de reeks der WHO, *Technical Reports* 1962, verschenen. *WHO Chronicle* van januari 1963 (bl. 10) bevat een uitvoerig overzicht van de publikatie.

Duitsland

Samenwerking van flebologen en arteriologen. — Ter gelegenheid van de zevende jaarvergadering van de „Deutsche Arbeitsgemeinschaft für Phlebologie” heeft men een „Deutsche Arbeitsgemeinschaft für Arterienerkrankungen” gesticht. Men hoopt dat de twee werkgroepen het zullen brengen tot een gezamenlijke studie van het perifere vaatstelsel. De nieuwe vereniging stelt zich ook voor, „Wochenend-Praktika” en „Wochenend-Kolloquien” te organiseren. „Die Praktika sollen dazu dienen, in spezielle Untersuchungs- und Behandlungsverfahren einzuführen. Die Kolloquien sind besonders für einen Gedankenaustausch in kleinstem Kreise unter denjenigen Mitgliedern gedacht, die schon über grosse eigene Erfahrungen verfügen”. (*Münch. med. Wsch.*, bl. 275).

Engeland

De psychosomatiek van kanker. — Over dit onderwerp zal van 22 tot 26 juli te Cambridge een internationale conferentie worden gehouden. De secretaris Dr. D. M. KISSEN BROOKFIELD ELM WOLK (Bearden, Glasgow) verstrekt inlichtingen (*Rif. med.*, bl. 28).

Defluoridering. — Wie wil vasthouden aan het beginsel dat men een mens niet mag dwingen, water te drinken met een kunstmatig verhoogd fluorgehalte, kan zich voor dagelijks gebruik redden met een defluoriderend huishoudfilter. Het werkzame middel is een beenderpreparaat. (*Med. Offr.*, 25 jan., bl. 40).

Frankrijk

Bevolkingscijfers. — De vrees dat Frankrijk bezig is, uit testerven, koestert men niet meer. Op 1 januari 1954 bedroeg het aantal zielen 42.785.000, op 1 januari 1962 was het tot 46.219.000 gestegen. (*Presse méd.*, bl. 104).

Italië

Militair geneeskundige leergang. — De *Revue internationale des services de santé des armées de terre, de mer et de l'air* van

november 1962 (bl. 517-556) geeft een uitvoerig overzicht van de tweede internationale leergang voor jonge militaire artsen, van 6 tot 16 juni te Florence gehouden. De behandelde stof vindt men in autoreferaten samengevat. Van de 140 deelnemers waren 80 niet-Italianen uit 23 landen afkomstig. Nederland was door twee majoor-artsen en drie kapitein-artsen vertegenwoordigd. Vijftien docenten waren Italianen; tot het tiental buitenlandse sprekers behoorde de Nederlander Dr. W. M. BONNE, directeur voor de afdeling besmettelijke ziekten van de Wereldgezondheidsorganisatie.

Oostenrijk

Klinisch weekeinde. — In de *Wiener medizinische Wochenschrift* van 26 januari (bl. 81 tot 104) brengt de geneeskundige faculteit te Graz verslag uit over het eerste „Klinische Wochenende”, een wekelijkse leergang voor belangstellende huisartsen. Zij koos als thema theorie en praktijk van eerste hulp in noodgevallen. „Entsprechend der Häufigkeit mussten dabei die im Verkehr entstehenden Anfälle hauptsächlich berücksichtigt werden. Doch werden alle Fragen akuten Notstandes, wie sie in den verschiedensten Fächern der Medizin beherrscht werden müssen, abgehandelt. Das Hauptaugenmerk wurde dabei auf eine kurze, zusammenfassende Darstellung in der Theorie und in der Hauptsache auf die praktischen Übungen, die auszuführen jedem Teilnehmer offen stand, gelegt”. Het nummer bevat een twintigtal artikelen aan het onderwerp gewijd; ze zijn afkomstig uit de verschillende klinieken van de universiteit en hebben betrekking op verkeersongevallen, ademhalingsstoornissen, hartstilstand, shock, infusietechniek, verwondingen van de grote lichaamsholten, hersen- en ruggemergverwonding, hartinfarct, coma diabeticum, verbrandingen van volwassenen en kinderen, elektrische ongevallen, neurologisch-psychiatrische problemen, verwondingen en acute ziekten van het oog, en stoornissen der weeën.

Spanje

Internationaal congres voor allergologie. — Het vijfde internationale congres van allergologen zal het volgende jaar (11-16 oktober 1964) te Madrid worden gehouden. Inlichtingen verstrekt de secretaris-generaal Dr. D. A. WIL-LIAMS, St. Davids Hospital, Cardiff, Wales.

Zwitserland

Honderdjarig bestaan van het Rode Kruis. — De internationale conferentie die leidde tot de stichting van het Rode Kruis vond in oktober 1863 te Genève plaats in het Palais de l'Athénée. Het honderdjarig bestaan zal in het Palais des Nations met een internationaal congres worden gevierd. Zwitserland zal ter ere van dit jubileum tegen half augustus een tentoonstelling te Genève openen, postzegels uitgeven en vijf-frankstukken munten. De Liga droeg aan een Nederlands kunstenaar het ontwerp van een affiche op en aan de Engelse musicus BRITTON de compositie van een cantate. Een documentaire wordt door de British Broadcasting Company vervaardigd. Zonder twijfel zullen in de loop van het jaar nog tal van manifestaties de betekenis van het Rode-Kruiswerk voor het wereldpubliek uiteenzetten. (*The Red Cross World*, oktober-december 1962).

Internationaal symposium over kanker. — De Zwitserse nationale kankerliga organiseert in samenwerking met de Zwitserse academie van geneeskundige wetenschappen en de Zwitserse vereniging voor hematologie van 27 tot 29 juni te Genève een internationaal symposium over uitzaaing van kanker langs de bloedwegen. Inlichtingen verstrekt het secretariaat der Academie, Petersplatz 13, Bazel. J. J. VAN LOGHEM Sr.